

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОЧЕРКОЗНАВЧА
ТА АВТОРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОЧЕРКОЗНАВЧА
ТА АВТОРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА”**

(галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”)

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 10 від 15.06.2012 р.)*

**Харків
2012**

Програма навчальної дисципліни “Почеркознавча та авторознавча експертиза” (галузь знань 0304 “Право,” освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”) / уклад.: В. А. Журавель, В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько, О. В. Фунікова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 10 с.

У к л а д а ч і: В. А. Журавель,
В. О. Коновалова,
В. Ю. Шепітько,
О. В. Фунікова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 4 від 26.06.2012 р.)*

1. ВСТУП

Судово-почеркознавча та судово-авторознавча експертизи традиційно є одними із найпоширеніших видів криміналістичних експертиз у будь-якому судочинстві – кримінальному, цивільному, господарському тощо. Письмовий документ – основне джерело юридично значущої інформації, складання та оформлення якого тягне настання певних правових наслідків. Особливого значення набуває подальший процес удосконалення наукових методик дослідження ідентифікаційних ознак почерку та писемної мови, за допомогою яких стає можливим встановлення важливих соціально-біографічних, психофізіологічних, демографічних та інших ознак певної особи.

У результаті вивчення курсу “Почеркознавча та авторознавча експертиза” судовий експерт-магістр повинен

знати:

- законодавство України, що регулює порядок проведення почеркознавчої та авторознавчої експертизи;
- теоретичні, процесуальні та організаційні засади провадження почеркознавчої та авторознавчої експертизи;
- типові експертні версії та завдання почеркознавчого та авторознавчого досліджень;
- вітчизняний та міжнародний досвід проведення зазначених видів експертиз;
- організацію й ведення експертно-криміналістичних карток і колекцій;
- засади фінансового та матеріально-технічного забезпечення лабораторій з проведення судово-почеркознавчих та судово-авторознавчих досліджень;

вміти:

- застосовувати при проведенні почеркознавчої та авторознавчої експертиз набуті знання з теорії судової експертизи;
- проводити дослідження на сучасному науково-методичному рівні;
- суворо дотримуватися положень зареєстрованих методик почеркознавчої та авторознавчої експертизи;
- формулювати та вирішувати завдання, що виникають

в процесі проведення певних досліджень та потребують поглиблених спеціальних знань;

- висувати експертні версії й формулювати експертні висновки за конкретними обставинами судово-почеркознавчої та судово-авторознавчої експертиз;

- обирати методи дослідження, модифікувати існуючі й розробляти нові методи відповідно до завдань конкретного дослідження;

- обробляти отримані результати, аналізувати, узагальнювати, формулювати експертні висновки на основі отриманих емпіричних та аналітичних даних;

- формулювати підсумки здійсненої дослідницької роботи у вигляді висновків, звітів та довідок, оформлених відповідно до вимог чинного законодавства;

- вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;

- застосовувати для самостійної дослідницької діяльності набуті теоретичні знання та навички роботи з технічними засобами;

- надавати фахові консультації та іншу інформаційну допомогу з питань дослідження й оцінки матеріальних об'єктів, явищ та процесів, що стосуються обставин справ, які перебувають у провадженні судів, органів дізнання та досудового слідства;

- вести експертні картотеки й колекції;

- аналізувати рівень використання експертних засобів і методів у кримінальних справах, здійснювати у взаємодії зі слідчими та дізнавачами заходи щодо підвищення їх ефективності.

2. ЗМІСТ

Т е м а 1. Судове почеркознавство: поняття, методи та система

Поняття та предмет судового почеркознавства як різновиду судово-експертних досліджень. Наукові засади судового почеркознавства. Методи, завдання та система судового почеркознавства. Становлення та розвиток судового почеркознавства: сучасний стан проблеми.

Т е м а 2. Письмо як засіб комунікаційного спілкування особи

Поняття письма та його криміналістичне значення. Топографічні ознаки письма. Поняття писемної мови. Класифікація ознак писемної мови.

Т е м а 3. Почерк як об'єкт криміналістичного дослідження

Поняття почерку як функціонально-динамічного комплексу навичок особи. Властивості почерку та підстави класифікації його ознак. Ознаки почерку (загальні, окремі). Психофізіологічні засади дослідження почерку. Особливості дослідження цифрових записів.

Т е м а 4. Загальна методика судово-почеркознавчого дослідження

Поняття та завдання судово-почеркознавчої експертизи. Об'єкти почеркознавчого дослідження та їх види. Стадії експертного дослідження. Структура та зміст висновку експерта-почеркознавця. Види висновків.

Т е м а 5. Процесуальні та організаційні засади призначення судово-почеркознавчої експертизи

Загальні правила огляду документів при призначенні судово-почеркознавчого дослідження. Особливості відібрання та зберігання зразків для порівняльного експертного дослідження. Логічні засади формулювання запитань експерту-почеркознавцю. Структура постанови про призначення судово-почеркознавчої експертизи. Правовий статус експерта-почеркознавця.

Т е м а 6. Загальні правила оцінки висновку почеркознавчої експертизи

Оцінка висновку судово-почеркознавчої експертизи суб'єктами доказування. Процесуальні й тактичні засоби дослідження та перевірки висновку експерта-почеркознавця. Допит експерта-почеркознавця. Тактичні засади використання можливостей судово-почеркознавчої експертизи при розслідуванні злочинів.

Т е м а 7. Особливості дослідження підпису

Підпис особи як посвідчувальний засіб. Види підписів. Ідентифікаційні ознаки підпису (загальні й окремі). Навмисні зміни підпису особи, їх ознаки та засоби виявлення. Процесуальні й тактичні особливості відібрання зразків для дослідження підпису особи. Особливості дослідження електронних цифрових підписів.

Т е м а 8. Судово-авторознавча експертиза

Судово-авторознавча експертиза як різновид судово-експертних досліджень. Предмет та завдання судово-авторознавчої експертизи. Об'єкти експертного дослідження. Процесуальний порядок призначення судово-авторознавчої експертизи.

Т е м а 9. Методика проведення судово-авторознавчої експертизи

Підстави для проведення судово-авторознавчої експертизи. Логічні засади формулювання запитань експерту. Значення та види зразків для порівняльного авторознавчого дослідження. Процесуальні й тактичні особливості відібрання зразків для авторознавчої експертизи. Стадії авторознавчого дослідження. Експертні програми судово-авторознавчої експертизи. Особливості методики встановлення місця формування мовних навиків української писемної мови автора документа. Особливості методики встановлення освітнього рівня автора документа.

Т е м а 10. Сучасні наукової тенденції судово-авторознавчих досліджень

Судове авторознавство як система знань. Теоретичні та методичні засади судового авторознавства. Види судово-авторознавчих досліджень. Методи судово-авторознавчого дослідження (лінгвістичні, психолого-лінгвістичні, соціологічні, логіко-психологічні, математичні). Тенденції розвитку судово-авторознавчих досліджень.

Т е м а 11. Висновки судово-авторознавчого дослідження

Особливості формулювання висновку експерта-авторознавця. Види висновків авторознавчого дослідження. Оцінка висновку судово-авторознавчої експертизи. Засоби дослідження та перевірки висновку судово-авторознавчого дослідження.

4. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Аверьянова Т. В. Судебная экспертиза: курс общ. теории / Т. В. Аверьянова. – М.: Норма, 2006. – 479 с.

Алиев И. А. Концептуальные основы общей теории судебной экспертизы / И. А. Алиев, Т. В. Аверьянова. – Баку: ВЕК, 1992. – 165 с.

Винберг А. И. Судебная экспертология / А. И. Винберг, Н. Т. Малаховская. – Волгоград: НИРИО, 1979. – 181 с.

Винберг Л. А. Почерковедческая экспертиза: учеб. для вузов МВД СССР / Л. А. Винберг. – Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1977. – 208 с.

Вул С. М. Судебно-автороведческая экспертиза: современное состояние и перспективы: использование современных достижений науки и техники в деятельности следственных органов и судов по борьбе с преступностью / С. М. Вул. – Вильнюс: б.и., 1981.

Вул С. М. Теоретические и методические вопросы криминалистического исследования письменной речи / С. М. Вул. – Харьков: б.и., 1975.

Гончаренко В. И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве / В. И. Гончаренко. – Киев: Выща шк., 1980. – 160 с.

Грузкова В. Г. Криминалистическая экспертиза цифрового письма: метод. пособие для экспертов-криминалистов, следователей и судеб. Работников / В. Г. Грузкова. – Киев: МООП УССР, 1967. – 52 с.

Дамбраускайте О. К. Криминалистическое исследование уровня грамотности автора / О. К. Дамбраускайте. – Вильнюс: б.и., 1983.

Жижина М. В. Судебно-почерковедческая экспертиза документов / М. В. Жижина; под ред. Е. П. Ищенко. – М.: Юрлитинформ, 2009. – 160 с.

Зинин А. М. Судебная экспертиза: учеб. / А. М. Зинин, Н. П. Майлис. – М.: Право и закон, 2002. – 318 с.

Кирсанов З. И. Вероятностно-статистические методы почерковедческих исследований / З. И. Кирсанов. – М.: б.и. 1974.

Клименко Н. І. Судова експертологія: курс лекцій: [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / Н. І. Клименко. – К.: Ін Юре, 2007. – 528 с.

Лурия А. Р. Очерки психофизиологии письма / А. Р. Лурия. – М.: Изд-во АМН СССР, 1950. – 150 с.

Молибога Н. П. Признаки, используемые при проведении почерковедческих экспертиз текстов, подписи и цифровых записей: учеб.-справоч. пособие / Н. П. Молибога. – Киев: НАВСУ, 2000. – 68 с.

Орлов Ю. К. Формы и выводы эксперта / Ю. К. Орлов. – М.: ВИИСЭ, 1981. – 124 с.

Орлова В. Ф. Судебно-почерковедческая диагностика / В. Ф. Орлова. – М.: ЮНИТИ, 2006. – С. 147.

Россинская Е. Р. Судебная экспертиза в уголовном, гражданском, арбитражном процессе / Е. Р. Россинская. – М.: б.и., 1996. – С. 376.

Сегай М. Я. Современные возможности судебных экспертиз в свете достижений науки и техники / М. Я. Сегай. – Киев: б.и., 1987. – 247 с.

Сегай М. Я. Судебная експертологія: об'єкт, предмет, природа і система науки / М. Я. Сегай // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Х.: Право, 2003. – Вип. 3. – С. 25-32.

Серегин В. В. Почерковедческая экспертиза: курс лекций / В. В. Серегин. – Волгоград: ВЮИ МВД России, 1999 – 200 с.

Словарь основных терминов судебной экспертизы. – М., 1980.

Судебно-почерковедческая экспертиза: общая часть: [метод. пособие для экспертов, следователей, судей] / под ред. В. Ф. Орловой. – М.: ВНИИСЭ, 1989. – Вып. II. – 127 с.

Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы: учеб.-теорет. пособие / М. Г. Щербаковский. – Харьков: Эспада, 2005. – 536 с.

Эйсман А. А. Заключение эксперта: структура и научное обоснование / А. А. Эйсман. – М.: б.и., 1967. – 267 с.

Эксперт: рук. для экспертов органов внутр. дел / под ред.: Т. В. Аверьяновой, В. Ф. Статкуса. – М.: КноРус, Право и закон, 2003. – 592 с.

Експертизи у судовій практиці / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 387 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПОЧЕРКОЗНАВЧА
ТА АВТОРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА”

(галузь знань 0304 “Право,”
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.18010003 “Судова експертиза”)

У к л а д а ч і: ЖУРАВЕЛЬ Володимир Андрійович,
КОНОВАЛОВА Віолетта Омелянівна,
ШЕПІТЬКО Валерій Юрійович,
ФУНІКОВА Олена Володимирівна

Відповідальний за випуск *В. Ю. Шепітько*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2012

Підп. до друку 03.08.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,63. Облік.-вид. арк. 0,26. Вид. № 150.
Тираж 50 прим. Зам. № 4443. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.